

СТАНОВИЩЕ

от д-р Славия Георгиева Бърлиева – професор в
**Кирило-Методиевския научен център при Българската академия
на науките,**

по труда, представен за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„професор“ в направление 2.4. Религия и теология (Литургика) за нуждите на
Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Представям настоящото становище като член на научно жури, назначено със
заповед № РД 38–224 от 28.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“. В
конкурса за професор, обявен на 18.04.2023 г. (ДВ, бр. 35) за нуждите на Софийския
университет „Св. Климент Охридски“, участва като единствен кандидат доцент д-р
протоерей Иван Стоянов Иванов (Кюмурджийски).

Дякон Иван Стоянов Иванов представя в конкурса своята монография
„ЕВХАРИСТИЯТА – MYSTERIUM FIDEI – MYSTERIUM VITAE (*Литургично
изследване на тайнството Евхаристия*)“. София, 2020 г., 605 с. ISBN 978-954-07-4888-
7, главата (75 с.) „Литургични коментари, анализи и интерпретации на дневника на
Етерия“ от сборника „Дневникът на Етерия *Peregrinatio ad Loca Sancta – Поклонение
до Светите земи. Литургичен извор*“ (София, 2019), съставена от самия него, 5 статии и
21 студии, посветени на проблематиката на литургичното богословие, на изворите и
историята на литургичната практика и църковно-дипломатичните ѝ рефлексии в
съвременната епоха. Всички те представят един широкообхватен изследователски
профил, изграден върху отлична образованост и енциклопедично богословско знание.

Литургичното изследване на тайнството Евхаристия в монографията
„ЕВХАРИСТИЯТА – MYSTERIUM FIDEI – MYSTERIUM VITAE“ е посветено на
големите литургисти, чиито трудове са формирали българската школа по евхаристийно
богословие, представител на която е и обсъжданият автор. Както в повечето си
изследвания по темата, така и в тази монография той разглежда тайнствата и обредите
на Евхаристията в съответствие с българското научно наследство, но и през призмата
на световните изследователски решения. Дякон Иван Иванов представя различните
литургични феномени („Литургията; Евхаристията; Анафората (Евхаристийния канон) с
различните части (с акцент върху епиклезиса) и проблема за претворяването и
освещаването; култа – богослужебните последования, символа, тайнството, жертвата и

други“ (с. 19), проследявайки тяхната история, развитие, функция и интерпретация. Неговата основна цел е идентифицирането на възникнали научни проблеми чрез изследване на взаимодействието между традицията и интерпретацията на Евхаристията в България и в международен контекст. Декларираните (и спазени) принципи на проучването – скрупулъзно използване на изворите, последователно формиране на обективен характер на изследванията, особено при изясняване на противоречията между литургичната наука и църковната традиция и приспособяване на резултатите от научните изследвания към нуждите на съвременното и бъдещето.

Съдържание на книгата не само е съизмеримо с най-добрите образци на историческата литургика, но е обогатено и с разработки на темата за Евхаристията по проблеми на вярата и църковния живот от нашето съвремие, разгледани в контекста на православната литургична традиция. Тя е успешен опит да бъдат изяснени въпроси, свързани с факторите на формиране на литургичните феномени и особено на тези, допринасящи за реализация на Евхаристийното тайнство – както с момента на „освещаването и претворяването на принесените дарове в Тяло и Кръв Христови, така и на участващите християни в Тялото Христово –Църквата“. Евхаристията е доказана като най-великото тайнство, фундамент на живота на Църквата, което освещава и благославя всяко Божие творение, а нейната липса би предпоставила липсата на Църква въобще (с. 451). Авторът разглежда развитието на богослужението и различните периоди, през които се установяват тайнствата, оформящи се като богослужебни последования, части от състава на литургията. Участието в учредителните и просветителни тайнства Кръщение, Миропомазване, Евхаристия, както и в терапевтичното тайнство на Изповедта е изведено като вероизповедно действие, чрез което християните се укрепват като „силни членове на Църквата“, намерили своя път към Бога и вечния живот (с.129). Прототипът на тайнствата е самата Евхаристия, която е център на Литургията, а тя от своя страна, заедно с молитвите и песнопенията, изгражда цялостната структура на християнското богослужение. Книгата е отличен вадемекум по отношение на трите части на Литургията (Литургия на словото, Литургия на предложението и Литургия на Евхаристията), надграден обаче с един нов догматико-канонически литургичен изследователски подход и с терминологичен речник, свързан със спецификата на изследваните проблеми на Литургията и особено с тези на Евхаристията.

Трудът на доцент Иванов представя подробно формирането на литургичните семейства и техните литургични чинове, отразяващи богослужебното разнообразие в

християнския Изток и Запад. Общите характеристики и специфичните особености на литургичните феномени са изяснени в приносен анализ на евхаристийните молитви на Анафората, в чиито текстове са закодирани догматическите характеристики на всяка църковна общност. Не по-малко важно в тази перспектива е приложението (с.494 – с.609), в което авторът представя систематизирано извадки от публикувани научни изследвания, посветени на историята и развитието на литургичните семейства на Изтока и Запада, чрез които допълва и подкрепя своето изложение и изводите си. Започвайки с най-старото църковно определение – това на Египетските църковни постановления от III в. и много малко по-късния литургичния чин на Папируса от Деир ел Бализех, доц. Иван Иванов привежда сведения за още 46 литургични чина, с които илюстрира развитието на евхаристийния канон и всъщност прави още един критичен сравнителен анализ на богослужебната традиция на Църквата.

Представената в конкурса книга съдържа огромен обем систематизирана информация в областта на литургичното богословие, но също така продуктивни идеи, анализи и тълкувания, които без съмнение ще предизвикат вниманието не само на теолозите – студенти, преподаватели и изследователи, но и на широк кръг други специалисти в областта на хуманитаристиката, които ще получат компетентно и разбираемо обяснение на много от сложните феномени на християнската ритуалност. Стойността на изданието би се повишила още повече, ако при бъдещо преиздаване то бъде снабдено с показалци – индекс на имена и предмети и индекс на цитираните ръкописи.

Трудът на дякон доцент д-р протоерей Иван Стоянов Иванов е безспорен принос към богословските изследвания и представя своя автор като водещ изследовател с изключителна научна квалификация в областта на литургичното богословие. Справката по чл. 26 от ЗРАСРБ за направление 2.4. Религия и теология (Литургика) показва изпълнението на националните изисквания за академичната длъжност „професор“. Научните приноси на доц. д-р Иванов, демонстрирани в неговите публикации, чрез ръководените от него докторанти и проекти, и преподавателската му дейност доказват кандидатурата му за академичната длъжност „професор“ като напълно основателна. Убедено подкрепям неговото избиране на тази длъжност и препоръчвам на уважаемия Академичен съвет Иван Стоянов Иванов (Кюмюрджийски) да бъде избран на академичната длъжност „професор“ по професионално направление направление 2.4. Религия и теология (Литургика). Това ще е заслужена стъпка в неговото кариерно

израстване, предпоставяща добри перспективи и за развитието на преподавателския състав на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

София,

27 август 2023 г.